

Практичні аспекти економічної безпеки держави

УДК 351.82

Іванова Вікторія Миколаївна

кандидат економічних наук,

докторант кафедри глобальної та національної безпеки

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Иванова Виктория Николаевна

кандидат экономических наук,

докторант кафедры глобальной и национальной безопасности

Учебно-научный институт публичного управления и государственной службы

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Ivanova Viktoriia

PhD in Economics,

Doctoral Student of Global and National Security Department

Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0003-4980-0765

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ**

**ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
МЕХАНИЗМОВ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ В
СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**

**PRIORITY DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF
PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF FOREIGN
ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS**

Анотація. В статті досліджуються сучасні пріоритетні напрями удосконалення механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки. Зокрема, зазначається, що публічне управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки є динамічним процесом, що розвивається у часі, просторі і залежить від багатьох чинників.

Встановлено, що основні політичні та безпекові тренди сучасності вказують на те, що у світі загострюються глобальні суперечності, що разом з неефективністю інструментів міжнародної безпеки не дозволяє вирішити наявні та провокує нові конфлікти. Посилюється конкуренція великих держав, зокрема за ресурси — людські, природні, економічні тощо. Потужніші міжнародні гравці прагнуть поліпшити свої позиції за рахунок слабших...Змінюється характер міжнародних конфліктів у яких дедалі більшу роль відіграють невійськові інструменти: політико-дипломатичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібернетичні. Дедалі ширше використовуються найманці, парамілітарні угруповання, приватні військові компанії, кримінальні та терористичні організації, релігійні секти.

Визначено, що в Стратегії зовнішньополітичної діяльності України відносини України з п'ятьма країнами (США, Велика Британія, Канада, Німеччина і Франція) мають пріоритетний стратегічний характер. Проте, коло стратегічних партнерів цим не обмежується. Згідно документу стратегічними партнерами України визначаються: Польща, Туреччина, Азербайджан, Грузія, Литва, Румунія, Китай, Бразилія. Також йдеться про глобальне партнерство з Японією і важливість співробітництва з Індією. У свою чергу наголошується на пріоритетності розвитку відносин з країнами-сусідами, зокрема, виведення на стратегічний рівень контактів з Молдовою.

Запропоновано, впровадити у практику публічного управління національною безпекою України концептуальну модель формування

механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, а також інтегровану модель формування інституціональної матриці публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Ключові слова: національна безпека, зовнішньоекономічна безпека, механізми публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, національні інтереси.

Аннотація. В статье исследуются современные приоритетные направления усовершенствования механизмов публичного управления в сфере внешнеэкономической безопасности. В частности, отмечается, что публичное управление в сфере внешнеэкономической безопасности является развивающимся во времени, пространстве динамичным процессом и зависит от многих факторов.

Установлено, что основные политические тренды и тренды безопасности современности указывают на то, что в мире обостряются глобальные противоречия, что вместе с неэффективностью инструментов международной безопасности не позволяет разрешить существующие и провоцировать новые конфликты. Усиливается конкуренция великих держав, в том числе за ресурсы — человеческие, природные, экономические и т.д. Более мощные международные игроки стремятся улучшить свои позиции за счет более слабых... Изменяется характер международных конфликтов, в которых все большую роль играют невоенные инструменты: политико-дипломатические, экономические, информационно-психологические, кибернетические. Все шире используются наемники, парамилитарные группировки, частные военные компании, уголовные и террористические организации, религиозные секты.

Определено, что в Стратегии внешнеполитической деятельности Украины отношения Украины с пятью странами (США, Великобритания,

Канада, Германия и Франция) носят приоритетный стратегический характер. Тем не менее, круг стратегических партнеров этим не ограничивается. Согласно документу, стратегическими партнерами Украины определяются: Польша, Турция, Азербайджан, Грузия, Литва, Румыния, Китай, Бразилия. Также речь идет о глобальном партнерстве с Японией и важности сотрудничества с Индией. В свою очередь отмечается приоритетность развития отношений со странами-соседами, в частности, выведение на стратегический уровень контактов с Молдовой.

Предложено внедрить в практику публичного управления национальной безопасностью Украины концептуальную модель формирования механизмов публичного управления в сфере внешнеэкономической безопасности, а также интегрированную модель формирования институциональной матрицы публичного управления в сфере внешнеэкономической безопасности.

Ключевые слова: национальная безопасность, внешнеэкономическая безопасность, механизмы публичного управления в сфере внешнеэкономической безопасности, национальные интересы.

Summary. The article investigates current priority areas for improving public administration mechanisms in the field of foreign economic security. In particular, it is noted that public administration in the field of foreign economic security is a dynamic process that develops over time, space and depends on many factors.

It is established that the main political and security trends of today indicate that global contradictions are exacerbated in the world, which together with the ineffectiveness of international security instruments does not allow to resolve existing and provokes new conflicts. The competition of large powers is intensifying, in particular for resources - human, natural, economic, etc. Stronger

international players seek to improve their positions at the expense of weaker ones... The nature of international conflicts is changing, in which non-military instruments are playing an increasing role: political-diplomatic, economic, information-psychological, cybernetic. Mercenaries, paramilitary groups, private military companies, criminal and terrorist organizations, and religious sects are increasingly used.

It is determined that in the Foreign Policy Strategy of Ukraine, Ukraine's relations with five countries (USA, Great Britain, Canada, Germany and France) have a strategic priority. However, the range of strategic partners is not limited to this. According to the document, Ukraine's strategic partners are Poland, Turkey, Azerbaijan, Georgia, Lithuania, Romania, China and Brazil. It is also about the global partnership with Japan and the importance of cooperation with India. In turn, it emphasizes the priority of developing relations with neighboring countries, in particular, bringing contacts with Moldova to a strategic level.

It is proposed to introduce into the practice of public administration of national security of Ukraine a conceptual model of formation of mechanisms of public administration in the field of foreign economic security, as well as an integrated model of institutional matrix of public administration in the field of foreign economic security.

Key words: *national security, foreign economic security, mechanisms of public administration in the field of foreign economic security, national interests.*

Постановка проблеми. Публічне управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки є динамічним процесом, що розвивається у часі, просторі і залежить від багатьох чинників. Зокрема, на функціонування механізмів публічного управління в державі впливають рівень економічного розвитку, домінування конкретних політичних інститутів, особливості реалізації державної політики у різних сферах, етапи розвитку громадянського суспільства та ін. Крім того, ще одним важливим чинником

є пріоритети розвитку держави та її національні інтереси. Тому, на нашу думку, актуальним є дослідження вказаних пріоритетів розвитку з точки зору удосконалення механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці та впровадженню наукових аспектів публічного управління в Україні присвячено достатню кількість праць. Серед вітчизняних науковців варто виокремити напрацювання В. Бакуменка, В. Мартиненка, О. Оболенського, В. Тертички та інших. Окремі аспекти стратегічного розвитку ідей публічного управління у сфері національної безпеки розробляли В. Абрамов, Р. Марутян, Г. Ситник, В. Смолянюк, М. Шевченко, Л. Шипілова. В той же час, вважаємо, що більш ґрунтовного вивчення потребують механізми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України, визначення їх пріоритетних напрямів та шляхів удосконалення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення пріоритетних напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України в сучасних умовах євроінтеграції та реальних бойових дій.

Виклад основного матеріалу. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України» у 2020 році у розділі політичні та безпекові тренди вказується на те, що у світі «загострюються глобальні суперечності, що разом з неефективністю інструментів міжнародної безпеки не дозволяє вирішити наявні та провокує нові конфлікти. Посилюється конкуренція великих держав, зокрема за ресурси — людські, природні, економічні тощо. Потужніші міжнародні гравці прагнуть поліпшити свої позиції за рахунок слабших...Змінюється характер [міжнародних] конфліктів у яких дедалі більшу роль відіграють невійськові інструменти: політико-дипломатичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібернетичні. Дедалі ширше

використовуються найманці, парамілітарні угруповання, приватні військові компанії, кримінальні та терористичні організації, релігійні секти» [1].

В Стратегії зовнішньополітичної діяльності України зазначається, що відносини України з п'ятьма країнами – США, Велика Британія, Канада, Німеччина і Франція – мають пріоритетний стратегічний характер. Тобто розбудова відносин з цими країнами здійснюється відповідно до пріоритетів зовнішньої політики, відображає особливий характер і рівень співробітництва, ґрунтується на спільних інтересах і ключовими елементами є співробітництво у політичній, безпековій і військовій сферах, зокрема з метою протидії російській агресії. Водночас, коло стратегічних партнерів цим не обмежується. Згідно документу стратегічними партнерами України визначаються: Польща, Туреччина, Азербайджан, Грузія, Литва, Румунія, Китай, Бразилія. Також йдеться про глобальне партнерство з Японією і важливість співробітництва з Індією. У свою чергу наголошується на пріоритетності розвитку відносин з країнами-сусідами, зокрема, виведення на стратегічний рівень контактів з Молдовою [8].

Тому, на підставі аналізу результатів наукових досліджень [2; 3; 4; 6; 7; 12] констатуємо, що в умовах трансформацій зовнішнього та внутрішнього безпекового середовища та гібридної війни функціонує система публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, що має певні переваги та недоліки. Слід визнати, що ця система як складова системи зовнішньоекономічної безпеки України остаточно не сформована і не готова функціонувати як єдина функціональна структура.

Сучасний стан системи публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України дає підстави стверджувати про необхідність виконання певних невідкладних дій щодо проєктування та конструювання її механізмів, що мають надати мережевий характер згаданій системи публічного управління. Зокрема, комплекс заходів повинен включати наступну послідовність дій:

1. Удосконалення інститутів, що функціонують на різних рівнях інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України:

1) міжнародно- та національно-правовому рівнях – в аспекті подолання інституційних розривів:

- між інститутами міжнародної економічної безпеки, регіональної економічної безпеки євроатлантичної та європейської спільноти, з одного боку, й інститутами національної економічної безпеки України і права в галузі зовнішньоекономічної безпеки та політики її забезпечення – з іншого;

- між базовими соціальними інститутами, які визначають зміни в інституціональному середовищі публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України, а також між різнорівневими та суміжними інститутами зовнішнього й внутрішнього інституціонального середовища зовнішньоекономічної безпеки;

2) національно-правовому рівні – в аспекті реалізації принципу збігу загального стану соціальних інститутів та зовнішнього та внутрішнього середовища, а саме:

- зовнішнього інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України зі складністю сучасного зовнішньоекономічного безпекового середовища;

- внутрішнього інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України зі складністю інститутів зовнішнього інституціонального середовища згаданого управління;

- інститутів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки зі складністю інститутів внутрішнього інституціонального середовища публічного управління у цій специфічній сфері.

2. Удосконалення інститутів, що функціонують на об'єктно-правовому рівні інституціонального середовища публічного управління

у сфері зовнішньоекономічної безпеки в аспекті правового визначення окремих видів національної економічної безпеки: фінансової, енергетичної, макроекономічної, інвестиційної та ін. Для цього пропонуємо вжити дієвих заходів щодо розвитку відповідних інститутів національної економічної безпеки та права в галузі національної економічної безпеки.

3. Удосконалення системи діяльності центральних органів виконавчої влади, що опікуються питаннями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки за напрямками:

- підвищення рівня функціональної впорядкованості, що забезпечить чітке визначення компетентності зазначених органів у питанні забезпечення національної економічної безпеки загалом, й зовнішньоекономічної безпеки зокрема;

- надання системного характеру здійснення реформ сектору економічної безпеки з урахуванням вимог з боку динамічного зовнішнього безпекового середовища;

- підвищення рівня ефективності стратегічного прогнозування та планування у сфері національної економічної безпеки з урахування наукових здобутків вітчизняної та зарубіжної науки у сфері прогностики, безпекознавства, міжнародних відносин та економіки;

- підвищення рівня прозорості й відкритості намірів, відповідальності державної влади у сфері забезпечення зовнішньоекономічної безпеки за допомогою інституційної практики партисипаторної взаємодії з інститутами міжнародної та регіональної економічної безпеки.

4. Удосконалення системи діяльності органів виконавчої влади на галузевому рівні, що опікуються питаннями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки за напрямками, зокрема вдосконалення механізмів:

- забезпечення експортної безпеки і стратегічного управління у цій сфері;
- забезпечення імпортової безпеки і стратегічного управління у цій сфері;
- забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку держави;
- державного реагування на загрози національній економічній безпеці в умовах гібридної війни;
- проактивного і реактивного реагування на загрози зовнішньоекономічній безпеці в умовах геоекономічних війн;
- забезпечення фінансової, енергетичної та інших видів економічної безпеки, що мають суттєвий, а інколи й визначальний вплив на забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави;
- інформаційно-аналітичного забезпечення політики економічної безпеки.

5. Удосконалення самоорганізаційної складової інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України за напрямками:

- всебічне забезпечення економічного розвитку України та інститутів громадянського суспільства;
- створення умов для інституціоналізації інтересів бізнесу та громадянського суспільства, а також їх врахування у процесі розробки політики забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України в умовах динамічного зовнішньоекономічного безпекового середовища;
- підвищення ефективності державного регулювання діяльності бізнесу у контексті забезпечення національної економічної безпеки;
- визначення політико-правового статусу рішень дорадчо-консультативних рад, громадських рад при центральних органах виконавчої

влади, що опікуються питаннями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки;

- всебічне забезпечення подальшої інформатизації публічного управління у сфері забезпечення національної безпеки з урахуванням інформаційних, соціо-технічних, соціально-гуманітарних закономірностей інформатизації суспільства [11, с. 93–108].

Впроваджувати наведену концепцію у вітчизняну практику публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України пропонуємо за допомогою трирівневої моделі формування інституту публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, що структурно містить три рівні:

- перший – світоглядний рівень, що забезпечує загальне розуміння проблем формування системи та механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки;

- другий – процесний рівень, який покликаний забезпечити раціональну розбудову процесу формування системи публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки;

- третій – організаційний рівень, що повинен забезпечити раціональну організацію діяльності суб'єктів національної економічної безпеки щодо формування системи та механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Є сенс зауважити, впровадження концепції вирощування інститутів [9, с. 8] у вітчизняну практику публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки слід з урахуванням законів та закономірностей публічного управління, а саме:

- закону залежності управління конкретним суспільством від закономірностей розвитку світової цивілізації;

- закону обумовленості системних та інституціональних засад публічного управління базовими цінностями суспільства;

- закону системності публічного управління;
- закону ціннісно-ситуативного спрямування публічного управління;
- закону необхідності посилення регулювання та управління суспільними процесами;
- закону «необхідного різноманіття» управлінських впливів;
- закону участі населення, груп інтересів і громадян у публічному управлінні, підвищенні його результативності, ефективності та відповідальності;
- закону соціально-професійної стратифікації та функціонування механізмів соціальної мобільності й функціонування еліт.

6. Удосконалення соціально-культурної складової інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України за напрямками:

- формування нової культури національної економічної безпеки за новим суспільним ідеалом, складовими якого повинні бути базові цінності національної економічної безпеки – економічний суверенітет, економічна безпека, національна економічна могутність, держава загального добробуту, сталий економічний розвиток України;
- формування нової організаційної культури в публічному управлінні у сфері зовнішньоекономічної безпеки на основі концепцій публічного управління – «активізуючої держави»; нового публічного управління; е-урядування, партисипаторного управління.

7. Удосконалення когнітивної складової інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки за напрямками:

- подальшого розвитку загальної теорії і методології публічного управління у різних сферах суспільного життя;

- створення когнітивного простору задля наукових дискусій з актуальних проблем забезпечення міжнародної економічної безпеки та зовнішньоекономічної безпеки держави;
- створення мережі науково-консультативних структур, що опікуються питаннями забезпечення національної економічної безпеки;
- створення широкої мережі науково-дослідних установ, для розробки проблематики національної економічної безпеки;
- удосконалення системи підготовки фахівців-управлінців в інтересах забезпечення національної економічної безпеки.
- розвиток спеціальних наукових теорій публічного управління національною економічною безпекою. Зокрема, пропонуємо розробити теорію публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки. Ця теорія повинна містити такі структурні елементи:
  - філософські засади теорії – аксіологічні залежності соціального управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, що передбачають формування та реалізацію цінностей і цілей системи зовнішньоекономічної діяльності як предмету публічного управління. Водночас останні є визначальними чинниками формування та здійснення управлінського впливу у економічній сфері суспільства;
  - понятійно-категорійний апарат, за допомогою якого дослідник пізнає дійсність та сутнісні характеристики процесу гарантування зовнішньоекономічної безпеки: категорія «безпека», поняття «міжнародна економічна безпека», «національна економічна безпека», «зовнішньоекономічна безпека»;
  - концептуальні ідеї, що становлять основоположні принципи теорії публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки:
    - ідея спрямованості публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки на захист таких базових суспільних

цінностей, як економічний суверенітет, економічна безпека, національна економічна могутність, держава загального добробуту, сталий економічний розвиток;

ідея аксіологічних залежностей публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, де системоутворюючими чинниками є цінності, цілі й потреби міжнародних партнерів, держави, бізнесу, громадянського суспільства. За цих умов взаємовідносини суб'єктів забезпечення зовнішньоекономічної безпеки мають характер взаємодії і взаємосприяння, регулюються соціальними інститутами та реалізуються відповідними органами публічного управління;

ідея вирізнення партисипаторного управління як окремого чинника забезпечення зовнішньоекономічної безпеки. Ця ідея має значний евристичний потенціал для побудови цілісної системи публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки;

- закономірності партисипаторної взаємодії в системі публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, зокрема:

закономірність зумовленості результативності й ефективності партисипаторної взаємодії в згаданій системі рівнем участі громадськості в публічному управлінні національною економічною безпекою в цілому, й в сфері зовнішньоекономічної безпеки зокрема;

залежність щільності інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки та ефективності взаємодії суб'єктів публічної політики щодо його регулювання від ступеня вкоріненості норм і правил публічного управління в системі діяльності організацій, що опікуються питаннями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки;

- методи дослідження проблем публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, до яких належать:

методи аналізу і синтезу, які використовують для пізнання окремих питань публічного управління у цій специфічній сфері;

методи порівняльного аналізу – для вивчення першоджерел з проблематики дослідження й узагальнення зарубіжного досвіду гарантування зовнішньоекономічної безпеки;

методи проектування та конструювання систему публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Доцільно також використовувати інституціональний підхід, щодо якого національна безпека насамперед є результатом функціонування соціальних інститутів, а саме: інституту національної безпеки, інституту партисипаторного управління, інституту публічного управління, інституту соціального партнерства.

8. Удосконалення соціально-технологічної складової інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки за напрямками:

- розбудова дієвої мережевої інформаційної інфраструктури в системі публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки;
- забезпечення кібербезпеки системи публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки;
- оптимізація структури і функцій механізму інформаційно-технологічного забезпечення функціонування механізмів активного і реактивного реагування на загрози національній економічній безпеці, що породжені мережевими структурами.

9. Політико-правове та операційно-діяльнісне конструювання механізму залучення інститутів міжнародної та регіональної економічної безпеки до конструктивної взаємодії з Українською державою з питань її зовнішньоекономічної безпеки.

10. Розроблення та впровадження в практику публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки категорійної моделі

публічного управління національною безпекою.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що удосконалення сучасного стану системи публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України потребує виконання певних невідкладних дій щодо проектування та конструювання її механізмів, що мають надати мережевий характер згаданої системи публічного управління. Для цього пропонуємо впровадити у практику публічного управління національною безпекою України концептуальну модель формування механізмів публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, а також інтегровану модель формування інституціональної матриці публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Література

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України». URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitchna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-0>
2. Гальчинський А. С. Становлення глобального суспільства та перспективи глобального інформаційно-мережевого суспільства. Наук. вісн. Дипломатичної акад. України. Вип. 22. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Ч. III. Серія «Економічні науки» / за заг. ред. Н.О. Татаренко, В. Г. Ціватого. Київ, 2015. С. 62–72.
3. Забезпечення національної безпеки України в умовах входження України до Європейського та Євроатлантичного просторів: монографія / В. І. Абрамов, С. О. Борисевич, А. В. Дацюк, Р. Р. Марутян та ін.; за заг. ред. Ю.В. Мельника, Л. М. Шипілової. Київ: НАДУ, 2019. 110 с.

4. Інноваційні підходи до забезпечення фінансової безпеки України: мікро- та макро- рівні: монографія. За ред. Черевка О.В. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А. 2017. 365 с.
5. Кириленко В.І. Методологія побудови та використання комплементарної моделі національної економічної безпеки / В.І. Кириленко, М.М. Шевченко // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 22. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина III. Серія «Економічні науки» / За заг. ред. Н.О. Татаренко, В.Г. Ціватого. Київ, 2015. С. 40-50.
6. Майбутнє безпекове середовище 2030: стратегічне передбачення (попередній опис): монографія / В.В. Скібіцький, О.В. Луговський, О.В. Крисальний, С.В. Олексієнко, О.М. Житник, І.В. Аблазов. Київ, 2020. 51 с.
7. Оржель О. Ю. Трансформація політико-управлінських відносин у державах Центрально-Східної Європи в процесі європейської інтеграції: уроки і досвід для України / О. Ю. Оржель: монографія / за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. С. 111-121.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України №448/202. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
9. Публічне управління: шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 листопада): у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, С.А. Романюка, О. Ю. Оболенського. Київ: НАДУ, 2014. Т. 1. 150 с.
10. Теоретико-методологічні засади формування кадрової безпеки в системі публічного управління: кол. монографія / С. О. Борисевич, В. І.

Абрамов, В. Ф. Смоляннюк, М. М. Шевченко; за ред. С.О. Борисевича. Київ: НАДУ, 2018. 304 с.

11. Урсул А. Д. Путь в ноосферу: Концепция выживания и устойчивого развития человечества: монография. Москва: Луч, 1993. 275 с.
12. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України : монографія / Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, О.Г. Бортнікова та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. К.: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. 536 с.

References

1. Analitichna dopovid do shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshe Ukrainy». URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitichna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-0>
2. Halchynskyi A. S. Stanovlennia hlobalnoho suspilstva ta perspektyvy hlobalnoho informatsiino-merezhevoho suspilstva. Nauk. visn. Diplomatychnoi akad. Ukrainy. Vyp. 22. Zovnishnia polityka i diplomatiia: tradytsii, trendy, dosvid. Ch. III. Seriia «Ekonomichni nauky» / za zah. red. N.O. Tatarenko, V. H. Tsivatoho. Kyiv, 2015. S. 62–72.
3. Zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh vkhodzhennia Ukrainy do Yevropeiskoho ta Yevroatlantychnoho prostoriv: monohrafiia / V. I. Abramov, S. O. Borysevych, A. V. Datsiuk, R. R. Marutian ta in.; za zah. red. Yu.V. Melnyka, L. M. Shypilovoi. Kyiv: NADU, 2019. 110 s.
4. Innovatsiini pidkhody do zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy: mikro- ta makro- rivni: monohrafiia. Za red. Cherevka O.V. Cherkasy: vydavets Chabanenko Yu.A. 2017. 365 s.
5. Kyrylenko V.I. Metodolohiia pobudovy ta vykorystannia komplementarnoi modeli natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky / V.I. Kyrylenko, M.M. Shevchenko // Naukovyi visnyk Diplomatychnoi akademii Ukrainy.

- Vypusk 22. Zovnishnia polityka i dyplomatiia: tradytsii, trendy, dosvid. Chastyna III. Seriiia «Ekonomichni nauky» / Za zah. red. N.O. Tatarenko, V.H. Tsivatoho. Kyiv, 2015. S. 40-50.
6. Maibutnie bezpekove seredovyshe 2030: stratehichne peredbachennia (poperednii opys): monohrafiia / V.V. Skibitskyi, O.V. Luhovskyi, O.V. Krysalnyi, S.V. Oleksiienko, O.M. Zhytnyk, I.V. Ablazov. Kyiv, 2020. 51 s.
  7. Orzhel O. Yu. Transformatsiia polityko-upravlinskykh vidnosyn u derzhavakh Tsentralno-Skhidnoi Yevropy v protsesi yevropeiskoi intehratsii: uroky i dosvid dlia Ukrainy / O. Yu. Orzhel: monohrafiia / za zah. red. prof. D. I. Dzvinchuka. Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2013. S. 111-121.
  8. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 lystopada 2021 roku «Pro Stratehiiu zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy №448/202. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
  9. Publichne upravlinnia: shliakhy rozvytku: materialy nauk.-prakt. konf. za mizhnar. uchastiu (Kyiv, 26 lystopada): u 2 t. / za nauk. red. Yu. V. Kovbasiuka, S.A. Romaniuka, O. Yu. Obolenskoho. Kyiv: NADU, 2014. T. 1. 150 s.
  10. Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia kadrovoi bezpeky v systemi publichnoho upravlinnia: kol. monohrafiia / S. O. Borysevych, V. I. Abramov, V. F. Smolianiuk, M. M. Shevchenko; za red. S.O. Borysevycha. Kyiv: NADU, 2018. 304 s.
  11. Ursul A. D. Put v noosferu: Kontseptsiiya vyizhivaniya i ustoychivogo razvitiya chelovechestva: monografiya. Moskva: Luch, 1993. 275 s.
  12. Shliakhy udoskonalennia systemy derzhavnogo upravlinnia zabezpechenniam natsionalnoi bezpeky Ukrainy : monohrafiia / H.P. Sytnyk, V.I. Abramov, O.H. Bortnikova ta in.; za red. H.P. Sytnyka, V.I. Abramova. K.: MAISTER KNYH, 2012. 536 s.